

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Мектеп жасына дейінгі балаларда коммуникативті дағдыларды қалыптастыру және бұл үдерістегі тәрбиешінің рөлі

ЖАРИЯЛАНДЫ
10.02.2026СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/187089/>**Вилахунова Гульзарам Абдрашитовна**

Жетісу облысы, Панфилов ауданы

“Бәбек бәбекжай бақшасы”

КІРІСПЕ

Қазіргі мектепке дейінгі білім беру жүйесінде баланың тұлғалық дамуын қамтамасыз ететін негізгі бағыттардың бірі – оның коммуникативті дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Коммуникативті дағдылар баланың ересектермен және құрдастарымен өзара әрекеттесуін, ойын және оқу-тәрбие үдерісіне белсенді қатысуын, сондай-ақ әлеуметтік ортаға бейімделуін айқындайтын маңызды көрсеткіш ретінде қарастырылады. Осыған байланысты балабақша жағдайында балалардың қарым-қатынас мәдениетін мақсатты және жүйелі түрде дамыту педагогикалық тұрғыдан өзекті мәселе болып отыр.

Мектеп жасына дейінгі кезең баланың сөйлеу тілі, қарым-қатынас тәжірибесі және әлеуметтік мінез-құлқы қарқынды қалыптасатын даму кезеңі болып саналады. Бұл жаста бала өз ойын сөз арқылы жеткізуге, өзгелердің пікірін тыңдауға, бірлескен әрекетке қатысуға үйренеді. Алайда коммуникативті дағдылар өздігінен толық қалыптаспайды, оларды дамыту арнайы ұйымдастырылған педагогикалық ықпалды, дамытушы орта мен кәсіби бағытталған тәрбие жұмысын талап етеді.

Балабақшада ұйымдастырылатын оқу-тәрбие үдерісінің сапасы көбіне тәрбиешінің коммуникативті дамуға бағытталған кәсіби қызметімен анықталады. Тәрбиеші баланың қарым-қатынасқа түсуіне жағдай жасап қана қоймай, оның сөйлеу белсенділігін, әлеуметтік өзара әрекеттесу дағдыларын және эмоционалдық мәдениетін қалыптастырушы жетекші тұлға ретінде әрекет етеді. Сондықтан мектеп жасына дейінгі

балаларда коммуникативті дағдыларды қалыптастыру үдерісін ғылыми-педагогикалық тұрғыда негіздеу және бұл үдерістегі тәрбиешінің рөлін айқындау мектепке дейінгі білім беру теориясы мен практикасы үшін маңызды міндеттердің бірі болып табылады.

Коммуникативті дағдылар ұғымының теориялық-әдіснамалық негіздері.

Ғылыми әдебиеттерде коммуникативті дағдылар тұлғаның әлеуметтік ортада тиімді қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік беретін кешенді қабілеттер жүйесі ретінде сипатталады. Олар вербалды (сөйлеу, диалог, монолог) және вербалды емес (ым-ишара, мимика, интонация) қарым-қатынас құралдарын меңгеруді, сондай-ақ әлеуметтік жағдайларға сәйкес әрекет ету қабілетін қамтиды.

Мектеп жасына дейінгі балалар үшін коммуникативті дағдылар:

- өз ойын логикалық әрі түсінікті жеткізу;
- өзгенің сөзін тыңдау және түсіну;
- бірлескен әрекет барысында келісімге келу;
- эмоционалдық күйді тану және білдіру;
- әлеуметтік нормалар мен ережелерді сақтау сияқты компоненттерден тұрады.

Бұл дағдылардың қалыптасуы баланың танымдық дамуымен, эмоционалдық тұрақтылығымен және әлеуметтік бейімделуімен тығыз байланыста жүзеге асады.

Мектеп жасына дейінгі кезеңде коммуникативті дамудың педагогикалық маңызы.

Мектеп жасына дейінгі жаста коммуникативті дағдылардың қалыптасуы баланың жалпы психикалық дамуының маңызды көрсеткіші болып табылады. Бұл кезеңде сөйлеу әрекеті ойлау процестерінің дамуына ықпал етіп, баланың әлемді тану тәсілін кеңейтеді.

Коммуникативті дағдылардың жеткілікті деңгейде қалыптасуы:

- баланың әлеуметтік ортаға бейімделуін жеңілдетеді;
- өзіне деген сенімділігін арттырады;
- мінез-құлықтың конструктивті формаларын қалыптастырады;
- оқу әрекетіне психологиялық дайындықты қамтамасыз етеді.

Керісінше, коммуникативті дамудың жеткіліксіздігі баланың әлеуметтік оқшаулануына, эмоционалдық тұрақсыздыққа және оқу үдерісінде қиындықтардың туындауына алып келуі мүмкін. Осы себепті коммуникативті дамуды мектепке дейінгі тәрбиенің басым бағыты ретінде қарастыру ғылыми тұрғыдан негізделген.

Балабақша жағдайында коммуникативті дағдыларды қалыптастырудың

педагогикалық тетіктері.

Мектепке дейінгі ұйымдарда коммуникативті дағдыларды қалыптастыру кешенді және жүйелі сипатта ұйымдастырылуы тиіс. Бұл үдеріс баланың жас және жеке ерекшеліктерін, сөйлеу даму деңгейін және әлеуметтік тәжірибесін ескеруге негізделеді.

Коммуникативті дамуды қамтамасыз ететін негізгі педагогикалық тетіктер:

- сюжеттік-рөлдік ойындар арқылы әлеуметтік рөлдерді меңгерту;
- диалогтік қарым-қатынасқа негізделген тіл дамыту жұмыстары;
- бірлескен әрекеттер мен топтық тапсырмалар;
- әлеуметтік-эмоционалдық өзара әрекеттестікті ұйымдастыру;
- проблемалық жағдаяттарды шешу арқылы қарым-қатынас тәжірибесін кеңейту.

Аталған тетіктер баланың қарым-қатынас тәжірибесін байытып, коммуникативті құзыреттілігінің біртіндеп қалыптасуына жағдай жасайды.

Коммуникативті дағдыларды қалыптастыру үдерісіндегі тәрбиешінің кәсіби рөлі.

Коммуникативті дамуды қамтамасыз етудегі шешуші фактор – тәрбиешінің кәсіби қызметі. Тәрбиеші баланың қарым-қатынас ортасын ұйымдастырушы, бағыттаушы және үлгі көрсетуші тұлға ретінде әрекет етеді.

Тәрбиешінің кәсіби рөлі:

- баланың еркін қарым-қатынас жасауына қолайлы психологиялық ахуал қалыптастыру;
- әр баланың сөйлеу белсенділігін ынталандыру;
- коммуникативті мінез-құлықтың оң үлгілерін көрсету;
- қарым-қатынас барысында туындайтын қиындықтарды педагогикалық тұрғыда түзету;
- балалар арасындағы өзара әрекеттестікті басқару.

Ғылыми тұрғыдан алғанда тәрбиешінің коммуникативті мәдениеті, сөйлеу шеберлігі және педагогикалық такті баланың коммуникативті дамуының сапасын айқындайтын негізгі көрсеткіштер болып табылады.

Қорытынды

Қорытындылай келе, мектеп жасына дейінгі балаларда коммуникативті дағдыларды қалыптастыру – тұлғаның әлеуметтік және психологиялық дамуын қамтамасыз ететін

маңызды педагогикалық үдеріс. Бұл дағдылар баланың әлеуметтік ортада табысты бейімделуінің, оқу әрекетіне дайын болуының және тұлғааралық қатынастарды тиімді жүзеге асыруының негізін қалайды.

Осы үдерісте тәрбиешінің рөлі шешуші мәнге ие. Тәрбиешінің кәсіби құзыреттілігі, педагогикалық ұстанымы және қарым-қатынас мәдениеті баланың коммуникативті дамуының нәтижелілігін анықтайды. Сондықтан мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында коммуникативті дағдыларды қалыптастыруды ғылыми-педагогикалық тұрғыда негіздеп, жүйелі түрде ұйымдастыру қазіргі білім беру жүйесінің маңызды стратегиялық бағыты болып табылады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Әбдіғалиева Г.Қ. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы : Білім, 2018. – 256 б.

(Мектепке дейінгі жастағы балаларды тәрбиелеу мен қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру мәселелері)

2. Баймұратова Б. Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамыту әдістемесі. – Алматы : Рауан, 2017. – 192 б.

(Балалардың сөйлеу тілі мен коммуникативті дағдыларын дамыту жолдары)

3. Омарова Г.С. Мектеп жасына дейінгі балалардың әлеуметтік-коммуникативтік дамуы. – Алматы : Дарын, 2021. – 180 б.

(Балабақша жағдайындағы қарым-қатынас пен әлеуметтік бейімделу)

4. Құлмағамбетова Қ.С. Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілін дамыту. – Алматы : Өркен, 2020. – 168 б.

(Коммуникативті қабілеттерді қалыптастыру әдістері)

5. Жұмабаева С. Балабақшадағы ойын арқылы тіл мен қарым-қатынасты дамыту. – Алматы : Балауса, 2022. – 144 б.

(Ойын әрекеті мен коммуникативті даму арасындағы байланыс)

© 2026 Bilimger.kz Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.